

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Παρεμβάσεις στο νομοθετικό πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, στον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών και στον Κώδικα Συμβολαιογράφων και λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης»

Ι. Γενικές παρατηρήσεις

Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάσθηκε η Διαρκής Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, διαρθρώνεται σε τρία (3) Μέρη (Α΄ έως Γ΄) και αποτελείται από εξήντα τρία (63) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου.

Σύμφωνα με την Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης που συνοδεύει το νομοσχέδιο, με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις επιχειρούνται, μεταξύ άλλων, «[η] αναπροσαρμογή και επικαιροποίηση [των] διατάξε[ων] που διέπουν την Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών ώστε να ευθυγραμμίζονται με τη νέα δομή της Σχολής και το αναμορφωμένο σύστημα εκπαίδευσης των δικαστικών λειτουργών [...] αναγκαίες τροποποιήσεις ως συνέπεια της μεταφοράς των ακυρωτικών διαφορών στο τριμελές διοικητικό πρωτοδικείο με την παρ. 2 του άρθρου 57 του ν. 5172/2025 (...)» [η] βελτίωση [το] νομοθετικό [πλαίσιο] της διαδικασίας ανάδειξης της ηγεσίας των ανωτάτων δικαστηρίων και της επιλογής προϊσταμένων των συμβουλίων διοίκησης των δικαστηρίων (...)» [η] διασφάλιση της επαρκούς εμπειρίας και ικανότητας των υποψήφιων πριν από την απόκτηση της ιδιότητας του δικαστικού λειτουργού (...) [και] ρυθμίζονται [ιδίως] θέματα αναφορικά με την αμοιβαία μετάθεση και την εισαγωγική εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού της δικα-

2

στικής αστυνομίας» (βλ. Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης, σελ. 47, 50 και 48, αντίστοιχα).

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1 έως 24), υπό τον τίτλο «Μεταρρυθμίσεις στο νομοθετικό πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών – Τροποποίηση [του] ν. 4871/2021», διαρθρώνεται σε δύο (2) Κεφάλαια (Α΄ και Β΄).

Ειδικότερα, το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1 και 2), υπό τον τίτλο «Σκοπός και αντικείμενο», περιλαμβάνει τον σκοπό (άρθρο 1) και το αντικείμενο (άρθρο 2) των διατάξεων του εν λόγω Μέρους.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 3 έως 24), υπό τον τίτλο «Ρυθμίσεις [των] διαγωνισμών [των] δικαστικών λειτουργιών και άλλα οργανωτικά ζητήματα», τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4871/2021 ως προς τον εισαγωγικό διαγωνισμό στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών και την οργάνωση της Σχολής. Ειδικότερα, τροποποιείται η περ. ιγ΄ του άρθρου 9 του ν. 4871/2021 αναφορικά με τις αρμοδιότητες του Γενικού Διευθυντή στα δύο πλέον στάδια του διαγωνισμού προς εναρμόνιση με το άρθρο 19 του ίδιου νόμου, όπως ισχύει σήμερα (άρθρο 3). Επίσης, συνεπεία της κατάργησης της κατεύθυνσης των Ειρηνοδικών, τροποποιείται το άρθρο 13 του ν. 4871/2021 κατά τρόπον, ιδίως, ώστε τα δύο Συμβούλια Σπουδών Δικαστικών Λειτουργιών που λειτουργούν στη Σχολή να αφορούν, αντίστοιχα, την κατεύθυνση της Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης και των Εισαγγελέων, και την κατεύθυνση της Διοικητικής Δικαιοσύνης (άρθρο 4). Καθορίζονται, εκ νέου, τα απαιτούμενα προσόντα των υποψηφίων για τη συμμετοχή τους στον εισαγωγικό διαγωνισμό και αυξάνονται, από δύο σε τρία, τα απαιτούμενα έτη άσκησης δικηγορίας και εισάγεται, επίσης, ελάχιστος αριθμός απαιτούμενων παραστάσεων στα πολιτικά ή ποινικά δικαστήρια ή στα διοικητικά δικαστήρια (άρθρο 5). Προβλέπεται, εναλλακτικά, η συμμετοχή στην Επιτροπή εισαγωγικού διαγωνισμού για την κατεύθυνση της Διοικητικής Δικαιοσύνης και δικαστικού λειτουργού από τη Θεσσαλονίκη (άρθρο 6). Επίσης, τροποποιείται το άρθρο 19 παρ. 2 του ν. 4871/2021, κατά τρόπον ώστε η γραπτή εξέταση στις θεματικές με αντικείμενο το δίκαιο να περιλαμβάνει και την επεξεργασία δικογράφου σχετικού ενδίκου βοηθήματος ή μέσου και την επίλυση των ζητημάτων που τίθενται από την εξεταστική επιτροπή (άρθρο 7). Τροποποιούνται, εξ άλλου, τα άρθρα 26 παρ. 1 και 27 του ν. 4871/2021 αναφορικά με τη διάρκεια του πρώτου σταδίου κατάρτισης των εκπαιδευομένων και την αξιολόγησή τους κατά το πρώτο αυτό στάδιο, αντίστοιχα (άρθρα 8-9), καθώς και το άρθρο 40 του ίδιου νόμου, κατά τρόπον ώστε να καταργούνται τα προαιρετικά προγράμματα επιμόρφωσης των Δικαστικών Λειτουργιών και τα υποχρεωτικά, πλέον, τακτικά προγράμματα να εντάσσονται σε δύο κύκλους επιμόρφωσης (αντί των τεσσάρων κύκλων, ό-

πως ισχύει σήμερα) (άρθρο 10). Επίσης, τροποποιείται το άρθρο 42 του ν. 4871/2021 ως προς το θεματολόγιο των προγραμμάτων υποχρεωτικής επιμόρφωσης, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα (άρθρο 11), και το άρθρο 49 του ίδιου νόμου, το οποίο αφορά τα κριτήρια επιλογής του εκπαιδευτικού προσωπικού της Σχολής, κατά τρόπον, ιδίως, ώστε να αυξάνεται στα δέκα (10) έτη η απαιτούμενη διάρκεια υπηρεσίας στον βαθμό του Εισηγητή του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο και να ανακαθορίζονται οι συντελεστές βαρύτητας των κριτηρίων επιλογής, οριζόμενου, μεταξύ άλλων, του συντελεστή βαρύτητας της ειδικής ενασχόλησης με το αντικείμενο της διδασκαλίας σε ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%) (άρθρο 12). Ρυθμίζονται, εκ νέου, ζητήματα σχετικά με τις οργανικές μονάδες και την κατανομή των θέσεων του διοικητικού προσωπικού της Σχολής ανά κατηγορία και κλάδο και ορίζεται το δικαστικό και υπηρεσιακό συμβούλιο του Εφετείου Θεσσαλονίκης ως αρμόδιο όργανο για την υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων της Σχολής (άρθρο 13). Τροποποιούνται, επίσης, τα άρθρα 55Z και 55H του ν. 4871/2021, που αφορούν, αντίστοιχα, την προκήρυξη διαγωνισμού και τα απαιτούμενα προσόντα και κωλύματα συμμετοχής για την επιλογή εκπαιδευομένων που πρόκειται να καταλάβουν θέσεις δικαστικών υπαλλήλων, με δυνατότητα προκήρυξης και θέσεων σε έδρες πρωτοδικείων, παράλληλες ή περιφερειακές, που υπάγονται σε νησιωτικούς, ορεινούς ή μικρούς ηπειρωτικούς δήμους, για τις οποίες θέσεις παρέχεται προσαύξηση κατά μία (1) μονάδα στον τελικό βαθμό επιτυχίας στον διαγωνισμό, εφόσον οι υποψήφιοι έχουν την ιδιότητα μόνιμου κατοίκου του αντίστοιχου δήμου ή δηλώσουν προτίμηση διορισμού σε μία από τις έδρες αυτές (άρθρα 14-15). Ρυθμίζονται, εκ νέου, ζητήματα σχετικά με τη βαθμολόγηση και την εγγραφή στη Σχολή των επιτυχόντων στον διαγωνισμό, και προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η έκδοση ειδικού πίνακα για τις θέσεις για τις οποίες χορηγείται η προσαύξηση της μίας μονάδας στον τελικό βαθμό επιτυχίας, η δυνατότητα ένταξης των υποψηφίων τόσο στον γενικό όσο και στον ειδικό πίνακα, εφόσον πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, ενώ η εγγραφή πραγματοποιείται βάσει επιλογής των ίδιων των υποψηφίων για όσους διοριστούν μέσω του ειδικού πίνακα θεσπίζεται υποχρέωση δεκαετούς παραμονής και σε περίπτωση μη πλήρωσης των σχετικών θέσεων, προβλέπεται κάλυψη των θέσεων από τον γενικό πίνακα (άρθρα 16-17). Επίσης, τροποποιείται το άρθρο 55K του ν. 4871/2021 κατά τρόπον, ιδίως, ώστε να καταργείται εφ' εξής η συμμετοχή, εναλλακτικά, Συμβούλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην τριμελή εξεταστική επιτροπή για τη γραπτή εξέταση ολοκλήρωσης του πρώτου σταδίου κατάρτισης των εκπαιδευομένων (άρθρο 18). Τροποποιούνται, εξ

άλλου, τα άρθρα 55KA και 55KB του ν. 4871/2021 αναφορικά, αντίστοιχα, με τους πίνακες επιτυχόντων μετά την ολοκλήρωση του πρώτου και δεύτερου σταδίου κατάρτισης των εκπαιδευομένων, κατά τρόπον, ιδίως, ώστε να προβλέπεται η σύνταξη τόσο γενικού όσο και ειδικού πίνακα επιτυχόντων, σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση του άρθρου 17 του νομοσχεδίου (άρθρα 19-20), καθώς και το άρθρο 55ΚΓ του ίδιου νόμου σχετικά με τον τελικό βαθμό αποφοίτησης και τη σύνταξη ειδικού και γενικού πίνακα αποφοίτησης, κατά τρόπον, ώστε, σε περίπτωση ισοβαθμίας, να προηγείται στην κατάταξη στον γενικό πίνακα ο εκπαιδευόμενος που έλαβε υψηλότερη αξιολόγηση κατά το πρώτο στάδιο κατάρτισης (άρθρο 21). Τροποποιείται, επίσης, το άρθρο 55KE του ν. 4871/2021, κατά τρόπον, ιδίως, ώστε, αφενός, να διευρύνεται η δυνατότητα των εκπαιδευομένων να καταλάβουν θέσεις στις οποίες είχαν εγγραφεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, με χρήση της προσαύξησης του άρθρου 55ΙΑ, όπως προτείνεται να τροποποιηθεί, αφετέρου, να προβλέπεται για όσους εκπαιδευόμενους είναι γονείς τριών τέκνων και άνω απόλυτη προτεραιότητα στην επιλογή θέσης (άρθρο 22). Τροποποιείται το άρθρο 55 του ν. 4871/2021 που αφορά τις καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 23), και εισάγονται, συνεπεία της κατάργησης της κατεύθυνσης των Ειρηνοδικών, νομοτεχνικές βελτιώσεις στα άρθρα 11, 12, 16, 21 και 31 του ν. 4871/2021, και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την προκήρυξη του εισαγωγικού διαγωνισμού (άρθρο 24).

Το Μέρος Β' (άρθρα 25 έως 62), υπό τον τίτλο «Τροποποίηση [του] ν. 702/1977, [του] ν. 1406/1983 και [του] Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας – Τροποποίηση [του] Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων - Τροποποίηση [του] Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών – Παρεμβάσεις στον Κώδικα Συμβολαιογράφων - Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό δικαστικών επιμελητών και ηλικία αποχώρησης και λοιπές διατάξεις», διαρθρώνεται σε επτά (7) Κεφάλαια (Α' έως Ζ').

Ειδικότερα, το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 25 και 26), υπό τον τίτλο «Σκοπός και αντικείμενο», περιλαμβάνει τον σκοπό (άρθρο 25) και το αντικείμενο (άρθρο 26) των διατάξεων του Μέρους Β'.

Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 27 έως 30), υπό τον τίτλο «Διατάξεις για την εκδίκαση ακυρωτικών διαφορών και διαφορών ουσίας – Τροποποίηση [του] ν. 702/1977, [του] ν. 1406/1983 και [του] Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας», μεταξύ άλλων, ορίζει ότι, για την εκδίκαση των ακυρωτικών διαφορών της παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977, εφαρμόζονται αναλόγως οι αναλόγως οι διατάξεις του ν. 702/1977 που αναφέρονται στα διοικητικά εφετεία, σε συνέχεια της μεταφοράς ακυρωτικών διαφορών, από αυτά, στα τριμελή διοικητικά πρωτοδικεία, κατ' εφαρμογή των άρθρων 25 παρ. 2 του ν. 5119/2024 και

57 παρ. 2 του ν. 5172/2025 (άρθρο 27), ρυθμίζει, εκ νέου, τις κατηγορίες ακυρωτικών διαφορών οι αποφάσεις επί των οποίων είναι ανέκκλητες, και εκκείνων που, κατ' εξαίρεσιν, υπόκεινται σε έφεση (άρθρο 28), υπάγει στη δικαιοδοσία των διοικητικών πρωτοδικείων τις διαφορές – ουσίας, πλέον, βάσει του άρθρου 24 παρ. 3 του ν. 5119/2024 – που αναφύονται από την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων κατά τη νομοθεσία περί επιβολής μέτρων επιστροφής (rebate) ή αυτόματης επιστροφής (claw back) ή άλλων παρόμοιων μέτρων σε βάρος επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας και εμπορίας φαρμακευτικών σκευασμάτων, ιατροτεχνολογικών προϊόντων και συμπληρωμάτων ειδικής διατροφής, ανεξαρτήτως του αν έχει συναφθεί σύμβαση προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών (άρθρο 29), και αναθέτει, σε συνέχεια της υπαγωγής, διά του άρθρου 55 του ν. 5172/2025, των διαφορών από δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του διοικητικού πρωτοδικείου, την αρμοδιότητα για την έκδοση διαταγής πληρωμής για χρηματικές αξιώσεις μη αμφισβητούμενες (κατά την έννοια του άρθρου 3 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΚ) 805/2004) που πηγάζουν από δημόσια σύμβαση στη δικαιοδοσία του δικαστή, όχι μόνον του Μονομελούς Διοικητικού Εφετείου, αλλά και του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου (άρθρο 30).

Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 31 έως 33), υπό τον τίτλο «Διατάξεις σχετικές με την υπηρεσιακή κατάσταση [των] δικαστικών υπαλλήλων – Τροποποίηση [του] Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων», μεταξύ άλλων, ρυθμίζει, στο πεδίο του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, ζητήματα γονικής άδειας ανατροφής τέκνου για κάθε επόμενο, του τρίτου, τέκνο (άρθρο 31) και αποσπάσεων δικαστικών υπαλλήλων (άρθρο 32), και παρατείνει, μέχρι την 31η.12.2025, τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 228 παρ. 3 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, περί διατήρησης της εφαρμογής του προγενέστερου καθεστώτος (άρθρου 72 παρ. 5-6 του ν. 2812/2000) για την επιλογή προϊσταμένων (άρθρο 33).

Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 34 έως 40), υπό τον τίτλο «Υπηρεσιακά θέματα [των] δικαστικών λειτουργών – Τροποποίηση [του] Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών», μεταξύ άλλων, ρυθμίζει ζητήματα διεξαγωγής αναπληρωματικής εκλογής για την κάλυψη κενής ή κενών θέσεων μελών του συμβουλίου διεύθυνσης δικαστηρίου (άρθρο 34), περιορίζει τις πόλεις που εξαιρούνται από την εφαρμογή των κωλυμάτων εντοπιότητας δικαστικού λειτουργού (άρθρο 35), τροποποιεί, εκ νέου, το άρθρο 59 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (ν. 4938/2022), ως προς τη διαδικασία προαγωγής των δικαστικών λειτουργών στις θέσεις της ηγεσίας του δικαστικού σώματος, εισάγο-

ντας, μεταξύ άλλων, υποχρέωση επιλογής, με ποινή ακυρότητας του ψηφοδελτίου, ελάχιστου αριθμού υποψηφίων για τις θέσεις του Προέδρου και των Αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο (άρθρο 36). Περαιτέρω, ορίζεται, ως ανώτατη διάρκεια της απόσπασης δικαστικών λειτουργιών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, η πενταετία, αντί της, κατά τα ισχύοντα, τετραετίας (άρθρο 37), ρυθμίζονται ζητήματα επετηρίδας (άρθρο 38), εισάγεται η δυνατότητα διενέργειας επίδοσης με ηλεκτρονικά μέσα προς τους δικαστικούς λειτουργούς εγγράφων με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (άρθρο 39), και εισάγεται ειδική ρύθμιση ως προς την παράταση της άδειας ανατροφής τέκνου που δικαιούνται οι πρώην ειρηνοδίκες που συμμετέχουν, μετά από επιλογή τους, σε προγράμματα επιμόρφωσης κατά το διάστημα που τελούν σε άδεια κύησης ή λοχείας ή ανατροφής τέκνου (άρθρο 40).

Το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 41 έως 43), υπό τον τίτλο «Παρεμβάσεις στον Κώδικα Συμβολαιογράφων», καταργεί το ανώτατο ηλικιακό όριο εισόδου στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου (άρθρο 41), συμπληρώνει τα ζητήματα που καθορίζει η προκήρυξη για τον εισαγωγικό διαγωνισμό υποψηφίων συμβολαιογράφων, κατά τρόπον, ώστε αυτή να περιλαμβάνει τον συνολικό αριθμό θέσεων που προκηρύσσονται, συναρτήσει και των κενών θέσεων που δεν καλύφθηκαν με αίτηση μετάθεσης (άρθρο 42), και εισάγει ειδική ρύθμιση για τη μετάθεση συμβολαιογράφων με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 67% για τις περιοριστικά αναφερόμενες παθήσεις (άρθρο 43).

Το Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 44 και 45), υπό τον τίτλο «Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό [των] δικαστικών επιμελητών και ηλικία αποχώρησης», αυξάνει το όριο ηλικίας για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό δικαστικών επιμελητών, από το τεσσαρακοστό, κατά τα ισχύοντα, στο πεντηκοστό έτος (άρθρο 44), όπως και το ηλικιακό όριο υποχρεωτικής αποχώρησης των δικαστικών επιμελητών από την υπηρεσία τους, από το εξηκοστό έβδομο, κατά τα ισχύοντα, στο εβδομηκοστό έτος (άρθρο 45).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ζ' (άρθρα 46 έως 62), υπό τον τίτλο «Λοιπές διατάξεις», αφενός, διευκρινίζεται ότι δεν συνιστά ιατρική αδυναμία κυοφορίας, κατά την έννοια του άρθρου 1458 του Αστικού Κώδικα, περί παρένθετης μητρότητας, η αδυναμία κυοφορίας λόγω φύλου, αφετέρου, ορίζεται ότι η δικαστική άδεια που παρέχεται στην αιτούσα την προσφυγή σε παρένθετη κύηση ισχύει, μόλις η δικαστική απόφαση που την παρέχει καταστεί αμετάκλητη, και, εκ τρίτου, τροποποιείται το άρθρο όγδοο του ν. 3089/2002, ώστε η παρένθετη μητρότητα να επιτρέπεται μόνο όταν, τόσο η αιτούσα, όσο και η κυοφόρος γυναίκα έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα

(άρθρο 46). Περαιτέρω, παρέχεται η δυνατότητα μετάταξης στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης του προσωπικού που υπηρετεί με απόσπαση σε αυτήν ή εκκρεμεί αίτησή του περί απόσπασης σε αυτή, εφόσον προέρχεται από τους ρητά οριζόμενους φορείς προέλευσης (άρθρο 47), θεσπίζεται αρμοδιότητα του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας να εισάγει, προς έγκριση, τους κανονισμούς εσωτερικής υπηρεσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και τις τροποποιήσεις τους στον σχηματισμό της Ολομέλειας του Τμήματος που είναι αρμόδιο για την επεξεργασία των σχεδίων κανονιστικών διαταγμάτων (άρθρο 48), προβλέπεται η αύξηση, κατά τριάντα (30), των οργανικών θέσεων των δικαστικών λειτουργών πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης με τον βαθμό του εφέτη (άρθρο 49), ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία ελέγχου του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (άρθρο 50), την παράταση, κατά ένα έτος, της ισχύος του πίνακα επιλαχόντων του διαγωνισμού για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων του αστυνομικού τομέα της Δικαστικής Αστυνομίας (άρθρο 51), καθώς και την ειδική εισαγωγική εκπαίδευση τρίμηνης διάρκειας του αστυνομικού τομέα και την επιμόρφωση του προσωπικού του πολιτικού τομέα της Δικαστικής Αστυνομίας, υπεύθυνη για την υλοποίηση της οποίας είναι η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών (άρθρο 52), καθορίζονται, εκ νέου, οι προϋποθέσεις για την αμοιβαία μετάθεση υπαλλήλων του αστυνομικού τομέα της Δικαστικής Αστυνομίας (άρθρο 53), και προβλέπεται η σύσταση, με προεδρικό διάταγμα, Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων σε κάθε εφετειακή περιφέρεια, η εποπτεία, η επιμέλεια και η οργάνωση λειτουργίας των οποίων ανήκουν στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διεθνών Νομικών Σχέσεων και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης (άρθρο 54). Επίσης, τροποποιείται, το άρθρο 28 παρ. 2 του ν. 4640/2019, κατά τρόπον ώστε να καθίσταται το «Ταμείο Χρηματοδότησεως Δικαστικών Κτιρίων» (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.), αντί του Δημοσίου, κατά τα ισχύοντα, ο φορέας είσπραξης του παραβόλου για την υποβολή της αίτησης συμμετοχής στις εξετάσεις των υποψήφιων διαμεσολαβητών (άρθρο 55). Τροποποιείται, εξ άλλου, το άρθρο 84Α παρ. 7 του ν. 4624/2019, κατά τρόπον ώστε η άμεση εκτέλεση της εισαγγελικής διάταξης για τη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων καταζητούμενου δράστη να επεκτείνεται και σε περιπτώσεις κακουργημάτων με στοιχεία βίας, υπό την προϋπόθεση ότι ο δράστης διαφεύγει τη σύλληψη και, κατά την κρίση του αρμόδιου εισαγγελέα, συνιστά ιδιαίτερο κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια (άρθρο 56), καθώς και το άρθρο 254 παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, κατά τρόπον, ιδίως, ώστε να διευρύνεται το αντικείμενο της κοινής υπουργικής απόφασης για την ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διεύθυνσης με

συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας και καθορίζονται, εκ νέου, τα συναρμόδια υπουργεία για την έκδοσή της (άρθρο 57), όπως και το άρθρο 290 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, με την προσθήκη νέας παραγράφου 4Α, σύμφωνα με την οποία, σε περιπτώσεις επιβολής περιοριστικών όρων με διάταξη του ανακριτή και σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα πρωτοδικών, ο εισαγγελέας εφετών δύναται να προσφύγει κατά της διάταξης αυτής ενώπιον του συμβουλίου εφετών, το οποίο αποφαινεται, εντός πέντε (5) ημερών, για τη διατήρηση ή την αντικατάσταση των όρων με κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση ή με προσωρινή κράτηση, διατάσσοντας, ταυτόχρονα, την έκδοση εντάλματος σύλληψης σε βάρος του κατηγορουμένου (άρθρο 58). Εισάγονται, εξ άλλου, ρυθμίσεις που αφορούν την κτηματολογική διαμεσολάβηση σε υποθέσεις κατά τις οποίες διάδικοι είναι Ο.Τ.Α. ή Ν.Π.Δ.Δ., και προβλέπεται, κατά παρέκκλιση της ρύθμισης του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. 4640/2019, η δυνατότητα συμμετοχής των φορέων αυτών τόσο στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία όσο και σε εκούσια διαμεσολάβηση, με εκπροσώπηση από τους αρμόδιους λειτουργούς του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και από τους νομικούς συμβούλους που υπηρετούν με έμμισθη εντολή, ή, κατά περίπτωση, από δικηγόρους ή νομικούς συμβούλους βάσει ειδικού πληρεξουσίου, όταν δεν υφίσταται κατά νόμο αρμοδιότητα εκπροσώπησης (άρθρο 59). Τροποποιείται το καθεστώς επιμόρφωσης των νομικών παραστατών και των υπόλοιπων εμπλεκόμενων στις διαδικασίες μεσολάβησης ως προς ειδικά ζητήματα που αφορούν τις εν λόγω διαδικασίες (άρθρο 60), ρυθμίζεται η φορολογική αντιμετώπιση της αποζημίωσης των δικηγόρων που εκδίδουν πράξεις του ν. 5095/2024 (πράξεις για την εγγραφή και την εξάλειψη συναινετικής προσημείωσης, έκδοση κληρονομητηρίου), κατά τρόπον, ώστε να εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη φορολογική αντιμετώπιση της αποζημίωσης που λαμβάνουν ως αντιπρόσωποι της δικαστικής αρχής (άρθρο 61), και ορίζεται ότι διαπιστώνεται η κατάργηση της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 3126/2003, από την έναρξη ισχύος του Ψηφίσματος της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 110 του Συντάγματος» (άρθρο 62).

Τέλος, το Μέρος Γ', υπό τον τίτλο «Έναρξη ισχύος», αποτελείται από ένα άρθρο (άρθρο 63), το οποίο ορίζει την έναρξη ισχύος του νόμου.

II. Παρατηρήσεις επί των τίτλων των Μερών, των επιμέρους Κεφαλαίων και των άρθρων του νομοσχεδίου

α. Στον τίτλο του Μέρους Α' («Μεταρρυθμίσεις στο νομοθετικό πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών - Τροποποίηση ν. 4871/2021»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη φράση «ν. 4871/2021», να τεθεί το οριστικό

άρθρο «του».

6. Στον τίτλο του Κεφαλαίου Β΄ του Μέρους Α΄ («Ρυθμίσεις διαγωνισμών δικαστικών λειτουργιών και άλλα οργανωτικά ζητήματα»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη λέξη «διαγωνισμών», να τεθεί το οριστικό άρθρο «των», και πριν από τη λέξη «δικαστικών», να τεθεί, ομοίως, το οριστικό άρθρο «των».

γ. Στον τίτλο του Μέρους Β΄ («Τροποποίηση ν. 702/1977, ν. 1406/1983 και Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας – Τροποποίηση Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων - Τροποποίηση Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών – Παρεμβάσεις στον Κώδικα Συμβολαιογράφων - Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό δικαστικών επιμελητών και ηλικία αποχώρησης και λοιπές διατάξεις»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη μνεία του υπό τροποποίηση νόμου και Κώδικα, αντίστοιχα, να τεθεί το οριστικό άρθρο «του».

δ. Ομοίως, στον τίτλο του Κεφαλαίου Β΄ του Μέρους Β΄ («Διατάξεις για την εκδίκαση ακυρωτικών διαφορών και διαφορών ουσίας – Τροποποίηση ν. 702/1977, ν. 1406/1983 και Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη μνεία του υπό τροποποίηση νόμου και Κώδικα, αντίστοιχα, να τεθεί το οριστικό άρθρο «του».

ε. Στον τίτλο του Κεφαλαίου Γ΄ του Μέρους Β΄ («Διατάξεις σχετικές με την υπηρεσιακή κατάσταση δικαστικών υπαλλήλων – Τροποποίηση Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη φράση «δικαστικών υπαλλήλων», όπως και πριν από τη μνεία του υπό τροποποίηση Κώδικα, αντίστοιχα, να τεθεί το οριστικό άρθρο «του».

στ. Ομοίως, στον τίτλο του Κεφαλαίου Δ΄ του Μέρους Β΄ («Υπηρεσιακά θέματα δικαστικών λειτουργιών – Τροποποίηση Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη μνεία του υπό τροποποίηση Κώδικα, να τεθεί το οριστικό άρθρο «του».

ζ. Στον τίτλο του Κεφαλαίου ΣΤ΄ του ίδιου Μέρους («Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό δικαστικών επιμελητών και ηλικία αποχώρησης»), θα ήταν ορθότερο, πριν από τη φράση «δικαστικών επιμελητών», να τεθεί το οριστικό άρθρο «των».

η. Στον τίτλο των άρθρων 3 έως 24, 27 έως 32, 34 έως 38, 40 έως 46, 48, 50 και 52 έως 62 του νομοσχεδίου, θα ήταν ορθότερο, πριν από τη μνεία του υπό τροποποίηση νόμου και Κώδικα, αντίστοιχα, να τεθεί το οριστικό άρθρο «του».

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 6

Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 6 προβλέπεται η τροποποίηση της περ. δ' της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4871/2021 με αναφορά στη «σύνθεση» της επιτροπής του εισαγωγικού διαγωνισμού για την κατεύθυνση της Διοικητικής Δικαιοσύνης. Περαιτέρω, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 4871/2021, όπως ισχύει, «[ο] εισαγωγικός διαγωνισμός διενεργείται από επιτροπή, η οποία συγκροτείται για κάθε κατεύθυνση χωριστά (...)».

Επισημαίνεται ότι η χρήση του όρου «σύνθεση», εν προκειμένω, δεν αποδίδει με ακρίβεια το περιεχόμενο της ρύθμισης, δοθέντος ότι πρόκειται για τη συγκρότηση της εξεταστικής επιτροπής, και όχι για τη συμμετοχή των μελών της, ήδη συγκροτηθείσας, επιτροπής σε συγκεκριμένη συνεδρίαση. Για λόγους νοηματικής ακρίβειας, θα ήταν, συνεπώς, ενδεδειγμένη η αντικατάσταση της λέξης «σύνθεση» από τον όρο «συγκρότηση».

2. Επί του άρθρου 13 παρ. 2

Η προτεινόμενη ρύθμιση τροποποιεί το άρθρο 51 παρ. 2 του ν. 4871/2021 και, μεταξύ άλλων, ανακατανέμει τις θέσεις του διοικητικού προσωπικού της Σχολής κατά κατηγορία και κλάδο, χωρίς μεταβολή του συνολικού αριθμού τους.

Ειδικά ως προς τη σιωπηρή κατάργηση θέσης ΠΕ Βιβλιοθηκονομίας (με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου) και η σύσταση, εφ' εξής, μόνον θέσης ΤΕ Βιβλιοθηκονομίας (με την ίδια σχέση εργασίας), επισημαίνεται ότι η υπό τροποποίηση διάταξη (τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 51 του ν. 4871/2021) περιέχει ρύθμιση σύμφωνα με την οποία η θέση καλύπτεται, εναλλακτικώς, είτε ως ΠΕ είτε ως ΤΕ Βιβλιοθηκονομίας.

3. Επί του άρθρου 27

α. Η αναφορά στο εν λόγω άρθρο σε προσθήκη «δεύτερου» εδαφίου στην παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977 θα μπορούσε, προς αποφυγή ερμηνευτικών δυσχερειών, να αντικατασταθεί από την αναφορά σε προσθήκη «τελευταίου» εδαφίου.

β. Σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977, όπως προστέθηκε με το άρθρο 25 παρ. 2 του ν. 5119/2024 και όπως το συγκεκριμένο εδάφιο προτείνεται να διατηρηθεί, «[σ]την αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού πρωτοδικείου υπάγεται η εκδίκαση αιτήσεων ακύρωσης (...)».

Δοθέντος ότι ο δικονομικός όρος «αίτηση ακυρώσεως», και όχι «ακύρω-

σης», είναι καθιερωμένος τόσο στα βασικά νομοθετήματα (βλ., ενδεικτικά, άρθρα 32, 36, 45 επ., του π.δ. 18/1989, άρθρα 1 παρ. 1 και 2, 2, 3, 4, 5, 6, 20, 27 του ν. 702/1977), όσο και στη νομική θεωρία (βλ., ενδεικτικά, Π.Δ. Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 2014, Δ. Ράικο, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 2024, Δ. Κόρσο, Εισηγήσεις Διοικητικού Δικονομικού Δικαίου, 2013, Αθ. Ράντο, Ευγ. Πρεβεδούρου (επιμ.), Η Αίτηση Ακυρώσεως, 2023), θα ήταν, εν προκειμένω, ενδεδωγμένη η χρήση του εν λόγω όρου («αίτηση ακυρώσεως», και όχι «ακύρωσης») στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977 (πρβλ. και Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας, Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, 2020, σελ. 55: «Ο συντάκτης οφείλει να λαμβάνει υπόψη την καθιερωμένη στα βασικά νομοθετήματα ορολογία»).

Υ. Δοθέντος ότι προστίθεται τελευταίο εδάφιο («Για την εκδίκαση των παραπάνω διαφορών εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του παρόντος νόμου που αναφέρονται στα διοικητικά εφετεία») στην παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977, οι διατάξεις του οποίου (εδαφίου) καταλαμβάνουν, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει του νομοσχέδιο (σελ. 64), όλες τις περιπτώσεις (υπό α) έως και ε) της εν λόγω παραγράφου, θα μπορούσε, προς αποφυγή ερμηνευτικών δυσχερειών (ότι, λ.χ., αυτό καταλαμβάνει μόνον τις διαφορές της τελευταίας, υπό ε), περίπτωσης), να προστεθεί η λέξη «όλων», και αντικατασταθεί η λέξη «παραπάνω» από τη λέξη «ανωτέρω», ως εξής: «Για την εκδίκαση όλων των ανωτέρω διαφορών, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις (...)».

4. Επί του άρθρου 31

α. Με την προτεινόμενη ρύθμιση εισάγεται διάταξη στο άρθρο 104 παρ. 1 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021 «Κώδικας δικαστικών υπαλλήλων και λοιπές επείγουσες διατάξεις»), η οποία ορίζει ότι η γονική άδεια ανατροφής τριών (3) μηνών (μετ' αποδοχών) που χορηγείται στον γονέα δικαστικό υπάλληλο, σε «περίπτωση απόκτησης τρίτου τέκνου και άνω», είναι αυτοτελής για κάθε τέκνο πέραν του τρίτου. Προς τούτο, προστίθεται στη ρύθμιση η φράση «και για κάθε τέκνο», ως εξής: «(...) χορηγείται με πλήρεις αποδοχές στην περίπτωση απόκτησης τρίτου τέκνου και άνω και για κάθε τέκνο».

Θα ήταν, ενδεχομένως, πλέον δόκιμη, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, η εξής διατύπωση: «(...) χορηγείται με πλήρεις αποδοχές για κάθε τέκνο πέραν του τρίτου» ή «(...) χορηγείται με πλήρεις αποδοχές στην περίπτωση απόκτησης τρίτου και περισσότερων τέκνων, αυτοτελώς για κάθε ένα».

6. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το νομοσχέδιο (βλ. Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης, σελ. 66), η ως άνω τροποποίηση του άρθρου 104 παρ. 1 εδάφ. β' του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων στοχεύει στην «εναρμόνιση με το άρθρο 28 του ν. 4808/2021 (Α' 101), στο οποίο προβλέπεται πως το δικαίωμα των εργαζόμενων γονέων στη γονική άδεια, είναι αυτοτελές για το κάθε ένα παιδί, εφόσον από τη λήξη της άδειας που δόθηκε για το προηγούμενο παιδί μεσολάβησε ένας (1) χρόνος πραγματικής απασχόλησης».

Παρατηρούνται τα εξής, εν προκειμένω:

i. Το άρθρο 28 του ν. 4808/2021 (ΦΕΚ Α' 101, «Για την Προστασία της Εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής «Επιθεώρηση Εργασίας» - Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας - Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής, άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις») εντάσσεται στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 24-32) του Μέρους ΙΙΙ του εν λόγω νόμου, διά του οποίου ενσωματώνεται στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, «για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου» (ΕΕ L 188 της 12.7.2019, σελ. 70-93, εφ' εξής, Οδηγία). Στο εν λόγω άρθρο 28 του ν. 4808/2021 εισάγονται ρυθμίσεις που αφορούν τη γονική άδεια ανατροφής τέκνου (κατ' ενσωμάτωση των άρθρων 5 και 8 της Οδηγίας).

ii. Οι ρυθμίσεις του ως άνω Κεφαλαίου Α' του ν. 4808/2021, στο οποίο εντάσσεται και το άρθρο 28, εφαρμόζονται «σε όλους τους εργαζόμενους γονείς, φυσικούς, θετούς, ανάδοχους, καθώς και στις τεκμαιρόμενες μητέρες του άρθρου 1464 του Αστικού Κώδικα (...), οι οποίοι απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα, τον δημόσιο τομέα, τα ν.π.δ.δ., τους Ο.Τ.Α. και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα (...), με οποιαδήποτε σχέση εργασίας ή μορφή απασχόλησης (...)» (άρθρο 25 του ν. 4808/2021). Το άρθρο 28, συνεπώς, του ν. 4808/2021 εφαρμόζεται, κατ' αρχήν, και στους δικαστικούς υπαλλήλους, υπό την επιφύλαξη είτε ειδικότερων ευνοϊκότερων ρυθμίσεων (πρβλ. άρθρα 46 παρ. 3-4 του ν. 4808/2021 και 10 και 16 της Οδηγίας), είτε ειδικότερων ρυθμίσεων που, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, επιβάλλονται από λόγους δημόσιου συμφέροντος (πρβλ., ενδεικτικά, ΣτΕ Ολομ.

2511/2016).

iii. Σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 3 εδάφ. β' του ν. 4808/2021, «[α]ν υπάρχουν περισσότερα παιδιά, το δικαίωμα των γονέων στη γονική άδεια και στο επίδομα είναι αυτοτελές για το καθένα από αυτά, εφόσον από τη λήξη της άδειας που δόθηκε για το προηγούμενο παιδί μεσολάβησε ένας (1) χρόνος πραγματικής απασχόλησης στον ίδιο εργοδότη, εκτός αν ορίζεται ευνοϊκότερα από ειδική διάταξη νόμου, διαταγμάτων, κανονισμών, συλλογικών συμβάσεων εργασίας, διαιτητικών αποφάσεων ή συμφωνιών εργοδοτών και εργαζομένων». Η αντίστοιχη ρύθμιση της Οδηγίας ορίζει, εξ άλλου, ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να εξαρτούν το δικαίωμα γονικής άδειας από περιόδους προηγούμενης απασχόλησης ή από απαίτηση συγκεκριμένου χρόνου προϋπηρεσίας που δεν υπερβαίνει το ένα έτος (...)» (άρθρο 5 παρ. 4 της Οδηγίας).

Εν προκειμένω, όμως, το άρθρο 104 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων δεν περιέχει ρύθμιση σχετικά με τον ελάχιστο χρόνο που πρέπει να παρεμβάλλεται μεταξύ της χορήγησης γονικής άδειας ανατροφής για κάθε παιδί του αιτούντος γονέα. Κατά τούτο, δηλαδή, οι διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων τυγχάνουν ευνοϊκότερες του άρθρου 28 παρ. 3 εδάφ. β' του ν. 4808/2021, και, ως τέτοιες, υπερισχύουν, εν προκειμένω, της εφαρμογής των αντίστοιχων διατάξεών του.

Υπό το φως των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι η, κατά τα ως άνω, μνεία στην Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου, ότι η προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 104 παρ. 1 εδάφ. β' του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων συνάπτεται, τρόπον τινά, με την ειδική διάταξη του άρθρου 28 παρ. 3 εδάφ. β' του ν. 4808/2021, που καθορίζει χρονική προϋπόθεση (παρεμβολή ενός, τουλάχιστον, έτους πραγματικής απασχόλησης) για τη χορήγηση γονικής άδειας ανατροφής σε γονείς με περισσότερα του ενός τέκνα, αφενός, δεν αποτυπώνεται στο κείμενο του νομοσχεδίου, αφετέρου, δεν έχει κανονιστική ισχύ ούτε δύναται να εισαγάγει, ερμηνευτικώς, επιχείρημα υπέρ της ισχύος τέτοιας χρονικής προϋπόθεσης, δοθέντος ότι αυτή συνεπάγεται περιορισμό δικαιώματος, και, εκ τρίτου, δύναται να εφαρμοσθεί, μόνον εφόσον ρητώς ενταχθεί στο κείμενο του υπό συζήτηση και ψήφιση νόμου.

5. Επί του άρθρου 36

Με το άρθρο 36 τροποποιείται το άρθρο 59 παρ. 3 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (ν. 4938/2022) περί προαγωγής των δικαστικών λειτουργών στις θέσεις της ηγεσίας του δικαστικού σώματος.

Σύμφωνα με τις παρ. 5 και 6 του άρθρου 90 του Συντάγματος, «5. Οι προ-

αγωγές στις θέσεις του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, με επιλογή μεταξύ των μελών του αντίστοιχου ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει. Η προαγωγή στη θέση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ενεργείται με όμοιο διάταγμα, με επιλογή μεταξύ των μελών του Αρείου Πάγου και των αντεισαγγελέων του, όπως νόμος ορίζει. Η προαγωγή στη θέση του γενικού επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργείται με όμοιο διάταγμα με επιλογή μεταξύ των μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της αντίστοιχης Γενικής Επιτροπείας, όπως νόμος ορίζει. Η προαγωγή στις θέσεις του γενικού επιτρόπου των διοικητικών δικαστηρίων ενεργείται με όμοιο επίσης διάταγμα με επιλογή μεταξύ των μελών της αντίστοιχης Γενικής Επιτροπείας και των προέδρων εφετών των διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει. Η θητεία του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των Γενικών Επιτρόπων των διοικητικών δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων ετών ακόμη και αν ο δικαστικός λειτουργός που κατέχει τη θέση δεν καταλαμβάνεται από το όριο ηλικίας. Ο τυχόν υπολειπόμενος μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας χρόνος λογίζεται ως πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, όπως νόμος ορίζει. 6. Οι αποφάσεις ή πράξεις κατά τις διατάξεις αυτού του άρθρου δεν προσβάλλονται στο Συμβούλιο της Επικρατείας».

Σε εκτέλεση των ανωτέρω ρυθμίσεων εκδόθηκε ο Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (υπό το ισχύον δίκαιο, ν. 4938/2022), δοθέντος ότι η ως άνω συνταγματική διάταξη αναθέτει στον νομοθέτη να εξειδικεύσει τη διαδικασία επιλογής των προακτών και, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, και τα κριτήρια επιλογής.

Ο κοινός νομοθέτης επιχείρησε σταδιακά να οριοθετήσει την ευρύτατη διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου. Αρχική διεύρυνση της γνωμοδοτικής προδικασίας είχε πραγματοποιηθεί με το άρθρο 1 του ν. 3841/2010, το οποίο, τροποποιώντας το σχετικό άρθρο του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (τότε, άρθρο 49 του ν. 1756/1988), εισήγαγε, κατά τα, τότε, ειδικώς οριζόμενα, ένα ακόμη στάδιο στη διαδικασία, την απλή γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής, ενός, δηλαδή, οργάνου με ευρύτερη πολιτική εκπροσώπηση (για τη συνταγματικότητα της ρύθμισης αυτής, βλ. την από 17.3.2010 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Επιλογή δικαστικών λειτουργών στις κορυφαίες θέσεις της Δικαιοσύνης και επαναφορά του αυτοδιοίκητου των δικαστηρίων», σελ. 4, σύμφωνα με την οποία

«[ε]ντός των ορίων της ρύθμισης του άρθρου 90 παρ. 5 του Συντάγματος, ευρίσκεται, συνεπώς και κατ' αρχήν, η γνώμη της Διάσκεψης των Προέδρων, η οποία δεν περιορίζει την αποφασιστική αρμοδιότητα του Υπουργικού Συμβουλίου, εν προκειμένω». Για την αντίθετη άποψη, βλ., ενδεικτικά, Α. Μανιτάκη, Η ατυχής νομοθετική τροποποίηση της διαδικασίας επιλογής των Προέδρων των Ανώτατων Δικαστηρίων, δημ. στην ιστοσελίδα www.constitutionalism.gr, 2010).

Στη συνέχεια, ο νέος Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών (ν. 4938/2022) έθεσε κριτήρια αρχαιότητας, ως αντικειμενικού χαρακτήρα κριτήρια – δοθέντος ότι αντιστοιχούν προς μακρότερη δικαστική υπηρεσία και, άρα, μεγαλύτερη πείρα σε σχέση με την απονομή της Δικαιοσύνης (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1304/2019, μειοψηφούσα γνώμη - σκέψη. 10, και Κ. Γώγο σε Σύμβαση, Κατ' άρθρον ερμηνεία, Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), 2023, αρ. 17) – για την επιλογή στις θέσεις των Αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, περιορίζοντας, με τον τρόπο αυτό τον κύκλο των δικαστικών λειτουργιών που δύνανται να επιλεγούν («Για τις προαγωγές στις θέσεις των αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου η επιλογή γίνεται μεταξύ των δέκα (10) αρχαιότερων από τους δικαστικούς λειτουργούς, που έχουν τα τυπικά προσόντα, όταν η προς πλήρωση θέση είναι μία (1). Για κάθε μία επιπλέον θέση, ο αριθμός των υποψηφίων προς επιλογή αυξάνεται κατά τέσσερις (4)»).

Τέλος, το άρθρο 27 του ν. 5123/2024, τροποποιώντας τον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών, παρέσχε στο δικαστικό σώμα τη δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, με τη διεύρυνση της γνωμοδοτικής διαδικασίας του άρθρου 59 παρ. 3 του ν. 4938/2022 και την προσθήκη της γνώμης της Ολομέλειας του οικείου Ανώτατου Δικαστηρίου, η οποία ζητείται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, και διατυπώνεται κατόπιν μυστικής ψηφοφορίας των μελών της (βλ., σχετικά, την από 17.7.2024 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός θεσμικού πλαισίου για το ενέχυρο και σύσταση Ενιαίου Ηλεκτρονικού Μητρώου Ενεχύρων επί κινητών, απαιτήσεων και άλλων δικαιωμάτων και άλλες διατάξεις» - ν. 5123/2024, παρατήρηση 12).

Η προτεινόμενη ρύθμιση, διατηρώντας την τάση να οριοθετείται η ευρεία διακριτική ευχέρεια του Υπουργικού Συμβουλίου, μεταξύ άλλων, διεύρυνε το κριτήριο της αρχαιότητας («η επιλογή γίνεται μεταξύ των δέκα (10) αρχαιότερων»), ώστε αυτό να καταλαμβάνει, όχι μόνον τους υποψήφιους Αντι-

προέδρους των τριών Ανώτατων Δικαστηρίων, αλλά και τους υποψήφιους Προέδρους. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι «[γ]ια τις προαγωγές στις θέσεις του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Προέδρου του Αρείου Πάγου, του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η επιλογή γίνεται μεταξύ των Αντιπροέδρων και των δέκα (10) αρχαιοτέρων μελών της Ολομέλειας του οικείου Δικαστηρίου που έχουν τα νόμιμα προσόντα κατά τις διατάξεις της παρούσας και δεν αφυπηρετούν κατά το έτος της προαγωγής».

Περαιτέρω και κατ' απόκλιση από την, κατά τα ως άνω, διαφαινόμενη, διαχρονικά, τάση του κοινού νομοθέτη, η προτεινόμενη ρύθμιση εισάγει τροποποίηση στη διαδικασία της μυστικής ψηφοφορίας των μελών της Ολομέλειας κάθε Ανώτατου Δικαστηρίου, θέτοντας, επί ποινή ακυρότητας του ψηφοδελτίου, ελάχιστο όριο στον αριθμό των υποψηφίων που δύνανται να ψηφίσουν τα μέλη κάθε Ολομέλειας, για τις θέσεις των Προέδρων και των Αντιπροέδρων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι «[κ]άθε μέλος της Ολομέλειας έχει δικαίωμα να επιλέξει μεταξύ όσων έχουν τα νόμιμα προσόντα (...) υποχρεωτικά, με ποινή ακυρότητας του ψηφοδελτίου, από τρεις (3) έως πέντε (5) δικαστικούς λειτουργούς (...)». Ως προς την εν λόγω θέσπιση ελάχιστου ορίου προσώπων τα οποία δύνανται να επιλέξουν τα μέλη κάθε Ολομέλειας, προς προαγωγή στις ως άνω θέσεις, η Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το νομοσχέδιο αναφέρει ότι στόχος είναι να «διαφυλάσσεται η εσωτερική γαλήνη του σώματος, καθώς αποφεύγεται το ενδεχόμενο της ψήφισης ενός μόνο δικαστικού λειτουργού». Επειδή είναι δυνατόν, μετέχοντες στη διαδικασία, να κρίνουν αριθμό υποψηφίων μικρότερο των τριών ως κατάλληλους για μία από τις κρίνόμενες θέσεις, ερωτάται αν η θέσπιση ελάχιστου αριθμητικού ορίου υπηρετεί, εν προκειμένω, μεταξύ άλλων, την ελευθερία των ψηφίζόντων να εκφράζουν τη γνώμη τους.

6. Επί του άρθρου 46

Με την προτεινόμενη διάταξη εισάγονται οι ακόλουθες ρυθμίσεις:

Α) Συμπληρώνεται το άρθρο 1458 του Αστικού Κώδικα (εφ' εξής, Α.Κ.), το οποίο ρυθμίζει τις προϋποθέσεις του επιτρεπτού της προσφυγής γυναίκας σε παρένθετη κύηση, με την προσθήκη τρίτου και τέταρτου εδαφίου, ως ακολούθως:

α) Σύμφωνα με το προστιθέμενο τρίτο εδάφιο, δεν συνιστά ιατρική αδυναμία κυοφορίας, κατά την έννοια του άρθρου 1458 Α.Κ., η αδυναμία κυοφο-

ρίας λόγω φύλου. Σύμφωνα με το προστιθέμενο τέταρτο εδάφιο, η δικαστική άδεια στην ανωτέρω περίπτωση ισχύει μόλις η δικαστική απόφαση που την παρέχει καταστεί αμετάκλητη.

Συναφώς επισημαίνονται τα εξής: Η βιολογική αδυναμία της γυναίκας να κυοφορήσει αντιμετωπίζεται μέσω του θεσμού της παρένθετης μητρότητας (βλ. άρθρο 1458 Α.Κ., άρθρο 13 του ν. 3305/2005). Παρένθετη μητρότητα αποκαλείται η μέθοδος τεχνητής αναπαραγωγής, κατ' εφαρμογή της οποίας μια γυναίκα (φέρουσα ή κυοφόρος) κυοφορεί και γεννά, ύστερα από εξωσωματική γονιμοποίηση και μεταφορά γονιμοποιημένων ωαρίων ξένων προς την ίδια, για λογαριασμό άλλης γυναίκας που επιθυμεί να αποκτήσει παιδί, αλλά αδυνατεί να κυοφορήσει για ιατρικούς λόγους. Η παρένθετη μητρότητα είναι μορφή υποκατάστατης μητρότητας, η οποία διακρίνεται σε πλήρη και μερική. Πλήρης είναι η υποκατάστατη μητρότητα, όταν εμφυτεύεται στη μήτρα της κυοφόρου γυναίκας γονιμοποιημένο ωάριο της ίδιας. Μερική υποκατάστατη μητρότητα είναι εκείνη κατά την οποία εμφυτεύεται στη μήτρα της κυοφόρου γυναίκας ξένο γονιμοποιημένο ωάριο (παρένθετη μητρότητα), είτε της γυναίκας που επιθυμεί το τέκνο, είτε τρίτης δότριας. Ο νόμος επιτρέπει και ρυθμίζει μόνο τη μερική υποκατάστατη μητρότητα (1458 Α.Κ.), στην οποία, ως μητέρα του τέκνου, τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δόθηκε η σχετική δικαστική άδεια (1464 παρ. 1 Α.Κ.). Αντιθέτως, στην πλήρη υποκατάστατη μητρότητα, ο νόμος θεωρεί ως μητέρα του τέκνου, όχι τη γυναίκα που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο, αλλά τη βιολογική του μητέρα, η οποία το κυοφόρησε (1464 παρ. 2 εδάφ. α' Α.Κ.). Η παρένθετη μητρότητα επιτρέπεται, σύμφωνα με το άρθρο 1458 Α.Κ., όταν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις: αα) Καταρτίσθηκε σχετική συμφωνία μεταξύ των προσώπων που επιθυμούν να αποκτήσουν τέκνο και της κυοφόρου ή, αν αυτή είναι έγγαμη ή τελεί σε σύμφωνο συμβίωσης, και του συντρόφου της, η οποία δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνει την καταβολή οικονομικού ανταλλάγματος. ββ) Συντρέχουν ιατρικοί λόγοι, υπό την έννοια ότι, αφενός, είναι ιατρικώς αδύνατο να κυοφορήσει η γυναίκα που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο (1458 εδάφ. β' Α.Κ.) και, αφετέρου, η γυναίκα που προσφέρεται να κυοφορήσει είναι, ενόψει της κατάστασης της υγείας της, κατάλληλη για κυοφορία (1458 εδάφ. β' Α.Κ.). Το αν πληρούνται κάθε φορά οι ανωτέρω προϋποθέσεις είναι ζήτημα πραγματικό, που αποδεικνύεται βάσει των πορισμάτων και των αρχών της ιατρικής επιστήμης. γγ) Έχουν πραγματοποιηθεί οι οριζόμενες από τον νόμο ιατρικές εξετάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν και ψυχολογική αξιολόγηση της κυοφόρου. δδ) Χορηγείται δικαστική άδεια, μετά από αίτηση της γυναίκας που επιθυμεί να γίνει μητέρα, πριν από τη μεταφορά των γονιμοποιημένων ωαρίων στο σώμα της κυοφόρου. Η σχετική αίτηση εκδικάζεται

κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (ΕισΝΑΚ 121, ΚΠολΔ 739, 740 παρ. 1 εδάφ. β' και 799 παρ. 1). Το δικαστήριο ελέγχει αν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, χωρίς να υπεισέρχεται σε ζητήματα σκοπιμότητας (βλ., σχετικά, Απ. Γεωργιάδη, Οικογενειακό Δίκαιο, 3η έκδ., 2022, § 25, σελ. 484, αρ. 15 επ. Έφ. Κουνουγέρη Μανωλεδάκη, Οικογενειακό Δίκαιο, 9η έκδ., ΙΙ, 2024, σελ. 509 επ.).

Το προστιθέμενο με την προτεινόμενη ρύθμιση τρίτο εδάφιο στο άρθρο 1458 Α.Κ. συνιστά ερμηνευτική διάταξη ως προς την έννοια της «ιατρικής αδυναμίας προς κυοφορία» της γυναίκας που προσφεύγει στην εξαιρετική μορφή ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, που είναι η παρένθετη μητρότητα. Η ως άνω αδυναμία γίνεται δεκτό ότι πρέπει να αφορά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον, και μπορεί να οφείλεται τόσο σε φυσικούς (λ.χ., χειρουργική αφαίρεση μήτρας και σαλπίγγων), όσο και σε ψυχολογικούς λόγους (λ.χ., αποβολές από μη οργανική αιτία). Δεν αποκλείεται να περικλείει ακόμη και τον κίνδυνο μετάδοσης σοβαρής ασθένειας μέσω της κυοφορίας (βλ. Απ. Γεωργιάδη, Οικογενειακό Δίκαιο, 2022, § 25 αρ. 24 επ., σελ. 488 επ. Για τις προϋποθέσεις προσφυγής σε παρένθετη μητρότητα, βλ., επίσης, Αθ. Κοτζάμπαση στο συλλογικό έργο για την Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, Δ. Παπαδοπούλου Κλαμαρή (επιμ.), 2025, σελ. 89 επ., σύμφωνα με την οποία «η παρένθετη μητρότητα είναι (...) η πιο αμφισβητούμενη [μέθοδος ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής] ως προς το επιτρεπτό της. Η μεγάλη αμφισβήτησή της προέρχεται από το ενδεχόμενο της εμπορευματοποίησης της αναπαραγωγικής ικανότητας της γυναίκας και του γυναικείου σώματος, όταν αυτό γίνεται με οικονομικό αντάλλαγμα (...). Γι' αυτό η Γαλλία, όπως και άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι εντελώς αντίθετες σε αυτή τη μέθοδο (...)». Αναλυτικά για τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1458 Α.Κ. και ιδίως για την απουσία οικονομικού ανταλλάγματος, βλ., επίσης, Δ. Παπαδοπούλου Κλαμαρή, σχόλιο στην ΕφΑθ 2800/2022, ΕλλΔικ 2023, σελ. 1139 επ. και Κ. Φουντεδάκη, σχόλιο στην ΕφΑθ 972/2023, ΕλλΔικ 2024, σελ. 1442 επ.). Επίσης, βλ. Γ. Λαδογιάννη, στο συλλογικό έργο για την Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, Δ. Παπαδοπούλου Κλαμαρή (επιμ.), 2025, σελ. 78 επ., ο οποίος τάσσεται υπέρ της ανάλογης εφαρμογής του άρθρου 1458 Α.Κ. στον άγαμο μόνο άνδρα και στο ομόφυλο ζεύγος). Σημειώνεται ότι η αδυναμία κυοφορίας πρέπει να αποδεικνύεται από την αιτούσα ενώπιον του δικαστηρίου κατά τα πορίσματα της ιατρικής επιστήμης. Υπό την έννοια αυτή, η γυναίκα δεν επιτρέπεται να αποφεύγει την κυοφορία με την επίκληση του άρθρου 1458 Α.Κ., λ.χ., για επαγγελματικούς λόγους ή για λόγους αισθητικής ή λόγω υπέρβασης των ηλικιακών ορίων που τάσσει η νομοθεσία (έως το 54ο έτος της ηλικίας της, βλ. άρθρο 4 παρ. 1 ν. 3305/2005).

β) Η ανωτέρω ερμηνευτική προσθήκη του νέου εδαφίου γ' δεν παρουσιάζει νοηματική αυτοτέλεια, δεν εισάγει, δηλαδή, νέα προϋπόθεση εφαρμογής στο άρθρο 1458 Α.Κ., ούτε επιφέρει τροποποίηση στις υφιστάμενες έννομες συνέπειες. Αναφέρεται στην ισχύουσα ειδική προϋπόθεση του επιτρεπτού της εφαρμογής της μεθόδου της παρένθετης μητρότητας, κατά την οποία η γυναίκα που επιθυμεί να γίνει μητέρα πρέπει να αποδείξει ότι αδυνατεί, για ιατρικούς λόγους, να κυφορήσει η ίδια, λ.χ., λόγω δυσλειτουργίας στη μήτρα ή στις σάλπιγγες ή λόγω υστερεκτομής, και, ως εκ τούτου, ζητεί να της δοθεί δικαστική άδεια προσφυγής σε παρένθετη κύηση. Εξ άλλου, δεν τροποποιεί τις γενικές προϋποθέσεις του επιτρεπτού της προσφυγής στην ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, όπως αυτές τίθενται στα άρθρα 1455 και ιδίως 1456 Α.Κ. σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του ν. 3305/2005, ως προς τις οποίες, πάντως, έχει εγερθεί προβληματισμός σε σημαντική μερίδα της θεωρίας για το αν είναι συμβατές με τη συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων (άρθρο 4 παρ. 2 του Συντάγματος), διότι αποκλείουν τον άγαμο και μόνο άνδρα και το ομόφυλο ζεύγος από τον κύκλο των προσώπων που επιτρέπεται να προσφύγουν σε τεχνητή γονιμοποίηση, αν και επιτρέπουν την προσφυγή στην άγαμη και μόνη γυναίκα. Στο πλαίσιο αυτό έχει υποστηριχθεί ότι, υπό το φως της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας των φύλων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι και ο άγαμος και μόνος άνδρας μπορεί να καταφύγει στην παρένθετη μητρότητα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4 παρ. 2 του Συντάγματος, οπότε μπορούν να εφαρμοστούν αναλόγως στην περίπτωση του τα άρθρα 1455, 1456, 1458 του Α.Κ. και το άρθρο 799 παρ. 1 του ΚΠολΔ (βλ. Απ. Γεωργιάδη, Οικογενειακό Δίκαιο, όπ. π., § 25, σελ. 492, αρ. 31, Έφ. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, ό.π., αρ. 869 επ., Γ. Λαδογιάννη, όπ. π., σελ. 79 επ., με αναλυτικό σκεπτικό και για τα ομόφυλα ζεύγη). Υποστηρίζεται, πάντως, και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία μόνο η γυναίκα, εκ της φύσεώς της, κυφορεί και γεννά και, άρα, μόνο σε αυτή μπορεί να υφίσταται σχετική ιατρική αδυναμία κυφορίας, ώστε να επιτρέπεται να προσφεύγει στην παρένθετη μητρότητα (βλ., ιδίως, Αθ. Κοτζάμπαση, όπ. π., σελ. 96 επ., Κ. Παντελίδου, ΕφΑΔ 2011, σελ. 245 επ.). Στο επιχείρημα αυτό αντιπαραβάλλεται ότι κανένα φύλο δεν είναι αυτοδύναμο στην αναπαραγωγή και ότι και στην άγαμη και μόνη γυναίκα, πέραν της ιατρικής αναγκαιότητας, η τεχνητή γονιμοποίηση καλύπτει και την έλλειψη συντρόφου (βλ., ενδεικτικά, Θ. Παπαχρίστου, ΧρΙΔ 2009, σελ. 818 επ., Ν. Κουμουτζή, ΧρΙΔ 2011, σελ. 316 επ., και, αναλυτικά, Β. Περάκη στο συλλογικό έργο «Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα», Απ. Γεωργιάδη (επιμ.), άρθρο 1458 αρ. 13 επ.).

Τη νομολογία, όπως αναφέρεται και στην κατ' άρθρο ανάλυση αξιολογού-

μενης ρύθμισης επί του άρθρου 46 παρ. 1, απασχόλησαν δύο περιπτώσεις άγαμων μοναχικών ανδρών που υπέβαλαν αίτηση για χορήγηση δικαστικής άδειας προσφυγής σε παρένθετη μητρότητα (βλ. ΜονΠρΑθ 2827/2008, ΧρΙΔ 2009, σελ. 817, και ΜονΠρΘεσ 13707/2009, ΧρΙΔ 2011, σελ. 267). Το δικαστήριο έδωσε την άδεια του άρθρου 1458 Α.Κ., αλλά, κατόπιν εφέσεως του Εισαγγελέα, το Εφετείο εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση (ΕφΑθ 3357/2010, ΧρΙΔ 2011, σελ. 267), με αποτέλεσμα, στη μία από τις ανωτέρω περιπτώσεις να δημιουργηθεί ζήτημα ως προς την οικογενειακή κατάσταση των τέκνων. Ο αιτών δεν ήταν, από νομική άποψη, πατέρας, διότι δεν υπήρχε νόμιμη θεμελίωση της πατρότητας, δοθέντος ότι δεν ήταν σύζυγος ή σύντροφος με σύμφωνο συμβίωσης της τεκούσας, ούτε είχε αναγνωρίσει το τέκνο. Το θέμα αντιμετωπίστηκε με την υπ' αριθμ. 261/2010 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΕφΑΔ 2010, σελ. 1205), σύμφωνα με την οποία πατέρας τεκμαίρεται ο λαβών την άδεια άγαμος άνδρας, και μητέρα, η κυοφορήσασα, δυνάμει της δικαστικής άδειας, γυναίκα που γέννησε το τέκνο. Στη θεωρία, πάντως, κρατεί η άποψη ότι, σε αντίστοιχες περιπτώσεις, είναι ορθότερη η ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 779 Κ.Πολ.Δ. για τη διατήρηση, μετά την εξαφάνιση μιας δικαστικής απόφασης, όσων καλόπιστα αποκτήθηκαν ή έγιναν πριν από την εξαφάνιση, προκειμένου να συνδεθεί νομικά (πατρότητα) το τέκνο με τον αιτούντα τη δικαστική άδεια (βλ. Δ. Παπαδοπούλου Κλαμαρή, Ανατροπή ή εξαφάνιση της αποφάσεως εκούσιας δικαιοδοσίας με την οποία παρέχεται άδεια για τη χρησιμοποίηση παρένθετης μητέρας (ιδίως όταν η άδεια παρέχεται σε μοναχικό άνδρα) – Μία πρώτη προσέγγιση. Με αφορμή την υπ' αριθμ. 3357/2010 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, ΧρΙΔ 2013, σελ. 550 επ., Ν Κουμουτζή, Η ανατροπή της δικαστικής άδειας για την τεχνητή αναπαραγωγή. Με αφορμή την ΕφΑθ 3357/2010, ΧρΙΔ 2013, σελ. 553 επ.). Πιο πρόσφατη είναι η περίπτωση της απόφασης του ΠολΠρωτΚορίνθου 17/2022, που χορήγησε σε άγαμο άνδρα δικαστική άδεια με ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 1455, 1456 και 1458 Α.Κ., επικαλούμενη κενό ως προς το δικαίωμα τεχνητής γονιμοποίησης του άγαμου μόνου άνδρα, σε συνδυασμό με την αρχή της ισότητας των φύλων (άρθρο 4 παρ. 2 του Συντάγματος).

Συμπερασματικά, ανεξαρτήτως του ανωτέρω προβληματισμού για τον κύκλο των προσώπων που επιτρέπεται να προσφύγουν στις μεθόδους της τεχνητής γονιμοποίησης (ιδίως άρθρα 1455 και 1456 Α.Κ.) και ανεξαρτήτως της αναγκαιότητας της ερμηνευτικής προσθήκης του νέου εδαφίου γ', το νόημα της ερμηνευόμενης ρύθμισης παραμένει ως έχει, υπό την έννοια ότι παραμένει η απαίτηση να συντρέχει η προϋπόθεση της ιατρικής αδυναμίας κυοφορίας της αιτούσας γυναίκας, κατ' εφαρμογή των γενικών προϋποθέ-

σεων προσφυγής στη μέθοδο, στις οποίες δεν αναφέρεται η προτεινόμενη διάταξη. Από την ερμηνευόμενη διάταξη, σε συνδυασμό με το άρθρο 11 του ν. 5089/2024, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να αντληθεί επιχείρημα περί της μη ύπαρξης ακούσιου κενού ως προς την εφαρμογή των άρθρων 1455 επ. Α.Κ. στον άγαμο μοναχικό άνδρα και στα ομόφυλα ζεύγη. Το ζήτημα, πάντως, των προσώπων που δικαιούνται να προσφύγουν στις μεθόδους της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, κατά τα ανωτέρω, είναι, ένα ευρύτερο νομικό και κοινωνικό θέμα, το οποίο φαίνεται να παραμένει εριζόμενο σε αρκετές χώρες, όπως, π.χ., τη Γερμανία, και το οποίο συνδέεται με το δικαίωμα της συγγένειας, όπως αναλύεται παρακάτω.

γ) Περαιτέρω, η ερμηνευόμενη διάταξη συνδέεται άρρηκτα με το άρθρο 1464 Α.Κ., στο πλαίσιο της θεμελίωσης, στην περίπτωση της παρένθετης κύησης, της συγγένειας του τέκνου με τη μητέρα και τους συγγενείς της. Από τον συνδυασμό των ως άνω διατάξεων, ιδρύεται (μαχητό) τεκμήριο μητρότητας υπέρ της γυναίκας που, πληρώνοντας τις προϋποθέσεις του άρθρου 1458 Α.Κ., υποβάλλει αίτηση χορήγησης δικαστικής άδειας για την προσφυγή της σε κυοφόρο, προκειμένου να θεμελιώσει τη συγγένειά της με το τέκνο της μέσω της δικαστικής απόφασης, κατ' απόκλιση από το τεκμήριο μητρότητας του άρθρου 1463 εδάφ. α' Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο η μητρότητα συνάγεται από τη γέννηση. Απαραίτητη προϋπόθεση για το επιτρεπτό της παρένθετης μητρότητας και για την, κατά τα ανωτέρω, θεμελίωση μητρότητας είναι το ότι το τέκνο δεν κατάγεται βιολογικά από την κυοφόρο (απαγόρευση της πλήρους υποκατάστασης εκ μέρους της κυοφόρου), αλλά κατάγεται είτε από την αιτούσα είτε από τρίτη δότρια.

Επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω διατάξεις περί συγγενείας με τη μητέρα και τους συγγενείς της, όπως και το δικαίωμα της συγγένειας γενικότερα, είναι διατάξεις δημόσιας τάξης, δηλαδή αναγκαστικού δικαίου (άρθρα 3, 174 Α.Κ.). Υπό την έννοια αυτή, αλλά και για λόγους ασφάλειας δικαίου, κάθε απόκλιση από τα ανωτέρω είναι ορθότερο να γίνεται με ευθεία τροποποίηση των διατάξεων του οικογενειακού δικαίου για τη συγγένεια (βλ., αναλυτικά, Δ. Παπαδοπούλου Κλαμαρή, Η συγγένεια, 2010, σελ. 54 επ. και Ελ. Ρεθυμιωτάκη, Η αναπαραγωγική τεχνολογία και η οικογένεια ομοφύλων: ο ρόλος του οικογενειακού δικαίου, σε Υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στην Ευρώπη: Κοινωνικά, ηθικά και νομικά ζητήματα, Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής αρ. 20 Ι, 2015, σελ. 338-340). Για τον λόγο αυτόν, υπάρχει αυστηρή τυπικότητα στη σύσταση και λύση των οικογενειακών σχέσεων, η οποία τηρείται και στις γονεϊκές σχέσεις που ιδρύονται κατά το δικαίωμα της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (αρχή της σαφήνειας και της τυπικότητας των οικογενειακών σχέσεων), ως έκφανση της οποίας φαίνεται ότι

προτείνεται, εν προκειμένω, και το νέο εδάφιο δ' του άρθρου 1458 Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο η δικαστική άδεια ισχύει μόλις η δικαστική απόφαση που τη χορηγεί καταστεί αμετάκλητη, αντί της ισχύουσας, που ορίζει ότι η δικαστική απόφαση είναι άμεσα εκτελεστή. Το νέο εδάφιο δ' ακολουθεί το πρότυπο της ρύθμισης και ορισμένων άλλων κρίσιμων θεμάτων προσωπικής κατάστασης (π.χ., το άρθρο 1381 Α.Κ., για την ακύρωση του γάμου, το άρθρο 1438 Α.Κ., για το κατ' αντιδικία διαζύγιο, το άρθρο 1472 παρ. 1 Α.Κ., για την προσβολή της πατρότητας, αλλά, αντίθετα, το άρθρο 1560 Α.Κ., για την επέλευση των αποτελεσμάτων της υιοθεσίας με τελεσίδικη δικαστική απόφαση). Αυτό που, ενδεχομένως, θα μπορούσε να επισημανθεί εν προκειμένω είναι ότι είναι πιθανό, η αιτούσα να υπερβεί το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο ηλικίας για την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, δηλαδή το 54ο έτος της ηλικίας της (άρθρο 4 παρ. 1 ν. 3305/2005), κατά το διάστημα που μεσολαβεί από την έκδοση της οριστικής δικαστικής απόφασης έως ότου αυτή καταστεί αμετάκλητη. Σε μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε ο νομοθέτης να ρυθμίσει το ζήτημα, ώστε, π.χ., να διασφαλισθεί, αν αυτή είναι η βούληση του νομοθέτη, ότι η αιτούσα δύναται να προχωρήσει στην εφαρμογή της παρένθετης κύησης, παρά την υπέρβαση του ηλικιακού ορίου, εξ αυτού του λόγου, κατά τον χρόνο της εφαρμογής.

δ) Κατά τα λοιπά, τα θέματα της θεμελίωσης γονεϊκής σχέσης που ιδρύθηκε στο εξωτερικό με νόμιμες, κατά το δίκαιο αυτής της χώρας, διαδικασίες ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, άρα και διαδικασίες παρένθετης μητρότητας, ανεξαρτήτως του φύλου του γονέα ή των γονέων, ρυθμίζονται με το άρθρο 11 παρ. 1 του ν. 5089/2024, σύμφωνα με το οποίο «[σ]χέση γονέα ή γονέων και τέκνου που έχει καταχωριστεί σε δημόσια έγγραφα ή δικαστική απόφαση τρίτης χώρας αναγνωρίζεται στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως του φύλου του ενός ή των δύο γονέων και της πρόβλεψης ή μη του τρόπου δημιουργίας της ως άνω σχέσης στο εσωτερικό δίκαιο. Αν η γονεϊκή σχέση του πρώτου εδαφίου βασίζεται σε δικαστική απόφαση, η απόφαση αναγνωρίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων για την αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων. Δημόσια αρχή, δικαστήριο ή τρίτος δεν δύναται να αντιταχθεί στην αναγνώριση της ανωτέρω γονεϊκής σχέσης που έχει δημιουργηθεί στο εξωτερικό ή στις συνέπειες από την αναγνώριση αυτή για λόγους που ανάγονται στο φύλο του ενός ή των δύο γονέων και στην πρόβλεψη ή μη του τρόπου δημιουργίας της σχέσης στο εσωτερικό δίκαιο. Οι προξενικές αρχές και το Ειδικό Ληξιαρχείο υποχρεούνται σε καταχώριση πράξης αλλοδαπής

δημόσιας αρχής που αποτυπώνει γονεϊκή σχέση που έχει ιδρυθεί σύμφωνα με τους κανόνες της οικείας έννομης τάξης και με τήρηση των εκεί προβλεπομένων διατυπώσεων».

Β) Με την παρ. 2 του άρθρου 46 αντικαθίσταται το άρθρο όγδοο του ν. 3089/2002, σύμφωνα με το οποίο «Τα άρθρα 1458 και 1464 του Αστικού Κώδικα εφαρμόζονται μόνο στην περίπτωση που η αιτούσα ή εκείνη που θα κυοφορήσει το τέκνο έχει την κατοικία της ή την προσωρινή διαμονή της στην Ελλάδα». Η προτεινόμενη ρύθμιση επαναφέρει το νομοθετικό καθεστώς που ίσχυε προ του ν. 4272/2014, με το άρθρο 17 του οποίου είχε θεσπισθεί η ισχύουσα ρύθμιση. Ειδικότερα, κατά την προτεινόμενη ρύθμιση, «[τ]α άρθρα 1458 και 1464 του Αστικού Κώδικα εφαρμόζονται μόνο στην περίπτωση που η αιτούσα και η κυοφόρος γυναίκα έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα». Συνεπώς, με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι, σε περίπτωση παρένθετης μητρότητας και ίδρυσης συγγένειας του τέκνου με τη μητέρα, απαιτείται, μεταξύ άλλων, τόσο η αιτούσα όσο και η παρένθετη, να κατοικούν στην Ελλάδα, ενώ η αντικαθιστάμενη ρύθμιση όριζε ότι αρκεί μία από αυτές (διάζευξη) να κατοικεί ή να έχει προσωρινή διαμονή στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την κατ' άρθρον ανάλυση αξιολογούμενης ρύθμισης επί του άρθρου 46 του νομοσχεδίου, «[π]εραιτέρω, με την παρ. 2, επαναφέρεται η προϋπόθεση της κατοικίας της αιτούσας και της κυοφόρου γυναίκας στην Ελλάδα για την εφαρμογή των άρθρων 1458 και 1464 του Α.Κ., καθώς η δυνατότητα εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, εφόσον υφίσταται απλώς προσωρινή διαμονή στην Ελλάδα, όπως είχε θεσπισθεί με το άρθρο 17 του ν. 4272/2014 (Α' 145), κρίνεται ότι εγκυμονεί κινδύνους καταστράτηγησης των προϋποθέσεων προσφυγής στην παρένθετη μητρότητα».

Η αντικαθιστάμενη διάταξη είχε ως σκοπό τη διευκόλυνση των σχετικών διαδικασιών και την ενίσχυση του λεγόμενου «αναπαραγωγικού» τουρισμού (Αναλυτικά για το θέμα, βλ. Αθ. Κοτζάμπαση, όπ. π., σελ. 99). Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 της υπ' αριθμ. 1704/2022 Απόφασης του Εποπτικού Συμβουλίου της Εθνικής Αρχής Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΦΕΚ Β' 5224/26.10.2022), η απόδειξη της προσωρινής διαμονής μπορεί να γίνει και με υπεύθυνη δήλωση. Πάντως, το ζήτημα της προσωρινής διαμονής της αιτούσας και της κυοφόρου στην Ελλάδα έχει προβληματίσει μεμονωμένα και τη νομολογία (ενδεικτικά, βλ. ΜονΠρωτΘεσ 10149/2022, το οποίο διέταξε επανάληψη, επειδή δεν αποδείχθηκαν, στην περίπτωση της μέλλουσας κυοφόρου, οι προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής στην ημεδαπή που απαιτούνται για τους υπηκόους τρίτων χωρών εκτός ΕΕ, κατά τον Κώδικα Μετανά-

στευσης, με την επισήμανση, μεταξύ άλλων, για τα εν προκειμένω τιθέμενα ζητήματα, ότι η παρένθετη πρέπει να έχει νόμιμη άδεια διαμονής στην Ελλάδα πέραν του τριμήνου, κρίνοντας ότι δεν είναι επαρκής απόδειξη η υπεύθυνη δήλωση για την κατοικία). Το ζήτημα συνδέεται και με τη νέα Οδηγία (ΕΕ) 2024/2712 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της 24.6.2024, με την οποία η εκμετάλλευση της παρένθετης μητρότητας εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής των αδικημάτων της εμπορίας ανθρώπων (βλ. άρθρο 1 παρ. 1 στοιχ. α) της εν λόγω Οδηγίας).

7. Επί του άρθρου 48

Το άρθρο 48 προσθέτει στο άρθρο 15 παρ. 4 του π.δ. 18/1989 («Κώδικας διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας») εδάφιο, σύμφωνα με το οποίο ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας δύναται να εισάγει, προς έγκριση, τους κανονισμούς εσωτερικής υπηρεσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και τις τροποποιήσεις τους στον σχηματισμό της Ολομέλειας του Τμήματος που είναι αρμόδιο για την επεξεργασία των σχεδίων κανονιστικών διαταγμάτων. Περαιτέρω, δύναται, εφόσον κρίνει ότι το απαιτεί η σπουδαιότητα των νομικών ζητημάτων που εγείρονται στους εν λόγω κανονισμούς και τις τροποποιήσεις τους, να τους παραπέμπει «στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου».

Η διαδικασία κατάρτισης και τροποποίησης του κανονισμού εσωτερικής υπηρεσίας κάθε δικαστηρίου, η πρωτοβουλία κατάρτισης και τροποποίησής τους, το πλαίσιο του περιεχομένου τους και η διαδικασία έγκρισής τους καθορίζονται ενιαία για όλα τα δικαστήρια, στο άρθρο 19 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (ν. 4938/2022). Η διαδικασία έγκρισής τους, ειδικότερα, καθορίζεται στην παράγραφο 7, σύμφωνα με την οποία, «[ο]ι κανονισμοί και οι τροποποιήσεις τους υποβάλλονται προς έγκριση, υποχρεωτικά, σε ενιαίο κωδικοποιημένο κείμενο αμέσως στις οικείες ολομέλειες των ανώτατων δικαστηρίων, οι οποίες έχουν δικαίωμα συμπλήρωσης, τροποποίησης ή ακύρωσης αυτών, ως προς όλα τα σημεία και ειδικότερα ως προς τον αριθμό των δικασίμων και των υποθέσεων που προσδιορίζονται σε κάθε δικάσιμο. Οι κανονισμοί ισχύουν μόνο μετά την τελική έγκρισή τους από τις ολομέλειες των ανώτατων δικαστηρίων και, αφού διαβιβαστούν στον Υπουργό Δικαιοσύνης, δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

Με την προτεινόμενη ρύθμιση, οι κανονισμοί εσωτερικής υπηρεσίας των Διοικητικών Δικαστηρίων όπως και οι τροποποιήσεις τους δεν ακολουθούν, ως προς την έγκρισή τους, άνευ άλλου τινός, τη διαδικασία που ορίζει η ως άνω παράγραφος 7 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών, σύμφωνα με την οποία θα υποβάλλονταν ενώπιον της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, αλλά παρέχεται η δυνατότητα στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας να τα εισάγει, προς έγκριση, ενώπιον του Τμήματος, εν ολομελεία, που είναι αρμόδιο για την επεξεργασία των σχεδίων κανονιστικών διαταγμάτων, και, μόνον εφόσον κρίνει ότι εγείρονται νομικά ζητήματα μείζονος σπουδαιότητας, να τα παραπέμψει στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σύμφωνα δε με την Αιτιολογική Έκθεση που συνοδεύει το νομοσχέδιο, επιδιώκεται, εν προκειμένω, «η αποσυμφόρηση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, με σκοπό την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης».

Δοθέντος ότι η γενική ρύθμιση του άρθρου 19 παρ. 7 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών παραμένει σε ισχύ, ενώ, ταυτόχρονα, εισάγεται, ως ειδική και νεώτερη ρύθμιση, η προτεινόμενη διάταξη του νομοσχεδίου, που προσθέτει τελευταίο εδάφιο στο άρθρο 15 παρ. 4 του π.δ. 18/1989, θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, να τροποποιηθεί και το άρθρο 19 παρ. 7 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών, κατά τρόπον ώστε να γίνεται μνεία της σχετικής επιφύλαξης της προτεινόμενης ειδικής, ως προς τους κανονισμούς εσωτερικής υπηρεσίας των Διοικητικών Δικαστηρίων και τις τροποποιήσεις τους, ρύθμισης.

8. Επί του άρθρου 62

Με το άρθρο 62 του νομοσχεδίου, διαπιστώνεται η κατάργηση της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 3126/2003 (Α' 66) από την έναρξη ισχύος του Ψηφίσματος της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων. Η έναρξη ισχύος του Ψηφίσματος έλαβε χώρα με τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δηλαδή την 28η Νοεμβρίου 2019 (ΦΕΚ Α' 187/28.11.2019).

Με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (ΦΕΚ Α' 84/17.4.2001) εισήχθη στην παρ. 3 του άρθρου 86 του Συντάγματος νέο, τελευταίο εδάφιο, σύμφωνα με το οποίο η Βουλή μπορεί να ασκεί την αρμοδιότητα δίωξης εναντίον όσων διατελούν ή διατέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για ποινικά αδικήματα που τέλεσαν κατά την

άσκηση των καθηκόντων τους, μέχρι το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση του αδικήματος (εφ' εξής, συνταγματική προθεσμία δίωξης). Σε προσαρμογή προς τη νέα συνταγματική ρύθμιση, τροποποιήθηκε ο Κανονισμός της Βουλής, αποκλειστικά αρμόδιος για ζητήματα που εμπίπτουν στην αυτονομία της Βουλής, και ο τυπικός νόμος, αποκλειστικά αρμόδιος κατά τα λοιπά. Εν προκειμένω, με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 3126/2003, ο οποίος είναι εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος, αποσαφηνίσθηκαν οι ουσιαστικού δικαίου έννομες συνέπειες από την άπρακτη παρέλευση της συνταγματικής προθεσμίας δίωξης και ορίσθηκε ότι «το αξιόποινο των πράξεων των Υπουργών, που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1, εξαλείφεται με το πέρας της δεύτερης τακτικής συνόδου της βουλευτικής περιόδου που αρχίζει μετά την τέλεση της αξιόποινης πράξης, εάν ως τότε η Βουλή δεν έχει αποφασίσει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του Υπουργού, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο νόμο αυτόν».

Με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2019 καταργήθηκε η εν λόγω προθεσμία δίωξης, με άμεσο αποτέλεσμα, η άσκηση της οικείας αρμοδιότητας να είναι, πλέον, κατά τούτο, απρόθεσμη. Η εν λόγω προθεσμία ήταν το αποκλειστικό νομικό θεμέλιο και κανονιστική προϋπόθεση τόσο των ρυθμίσεων του Κανονισμού της Βουλής, που παρέπεμπαν στη συνταγματική διάταξη, όσο και της σχετικής ρύθμισης του ν. 3126/2003. Σε προσαρμογή προς το νέο ρυθμιστικό καθεστώς, οι οικείες διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής (παράγραφος 4 του άρθρου 157 και παράγραφος 3 του άρθρου 158) αναδιατυπώθηκαν κατά την τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής του 2020 (ΦΕΚ 81Α' /10.04.2020), χωρίς πλέον αναφορά στο καταργηθέν εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 86 του Συντάγματος, γιατί δεν απέμενε σχετικό ρυθμιστέο αντικείμενο. Παρέμεινε ωστόσο η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 3126/2003.

Δεδομένου ότι η συνταγματική προθεσμία δίωξης αποτελεί το αποκλειστικό θεμέλιο του άρθρου 3 παρ. 2 του ν. 3126/2003, και ότι η εν λόγω διάταξη δεν θεσπίζει αυτοτελώς λόγο εξαίλειψης του αξιοποίνου, αλλά αποσαφηνίζει ότι η άπρακτη παρέλευση της συνταγματικής προθεσμίας δίωξης συνιστά τέτοιο λόγο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με την κατάργηση της προθεσμίας κατά την αναθεώρηση του 2019, η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση έχει καταργηθεί και, πάντως, στερείται πεδίου εφαρμογής για εφ' εξής τελούμενα εγκλήματα. Επειδή, όμως, η εν λόγω διάταξη δεν έχει και τυπικώς καταργηθεί με νεώτερη, ρητή διάταξη, και προς άρση οποιασδήποτε τυχόν αμφισβήτησης, εισάγεται προς ψήφιση η προτεινόμενη νομοθετική διάταξη. Για τον ίδιο λόγο, ότι δηλαδή πρόκειται για νομοθετική αποτύπωση ήδη επελθούσας έννομης συνέπειας, ευθέως συναγόμενης κατά τον χρόνο της συ-

νταγματικής αναθεώρησης, δεν τίθεται ζήτημα κατ' ουσίαν εισαγωγής νέας νομοθετικής ρύθμισης, ούτε αναδρομικής μεταβολής του περιεχομένου ουσιαστικών ποινικών ρυθμίσεων, ούτε, άλλωστε, αυθεντικής ερμηνείας του Συντάγματος.

Αθήνα, 13 Μαΐου 2025

Οι Εισηγητές
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Επιστημονική Συνεργάτις
Λεμονιά Φραγκή
Ειδική Επιστημονική Συνεργάτις

Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονική Συνεργάτις
(για την παρατήρηση επί του άρθρου 46)

Νικόλαος Παπασπύρου
Αναπληρωτής Καθηγητής της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
(για την παρατήρηση επί του άρθρου 62)

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
τ. Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

